

Vnitřní proměna školy a rozvoj pedagogické diagnostiky

Rudolf Šrámek

Pojednání je inspirováno Bílou knihou a akcentuje rozvoj i užití pedagogické diagnostiky jako vědního a studijního oboru. Oboru, který právě v Bílé knize není dostatečně zvýrazněn.

„Školy již jsou a – budou ještě více – vystaveny řadě změn, které se týkají obou velkých oblastí. Jsou to změny vnějšího postavení, místa školy ve vzdělávacím systému. Je to vnitřní proměna školy, především proměna její funkce, prostředí a klimatu.“ (Bílá kniha, 7. února 2001, kapitola Vnitřní proměna školy, Národní program, 2001, s. 41) Není to myšlenka nová, objevná. Proměna školy, změna jejího prostředí a klimatu, je vlastně myšlenka velmi starého původu.¹ Zaznívala před přijetím Bílé knihy a bude zaznívat i po přijetí tohoto prvního strategického dokumentu k vzdělávání v České republice po roce 1989, respektive po roce 1993.²

Pedagogické vědy mají k dispozici čím dál vhodnější nástroje i k poznávání a proměňování

1. školního životního prostředí,
2. školního pracovního prostředí,
3. školní atmosféry,
4. školního klimatu,
5. organizačního klimatu,
6. třídního klimatu,
7. vyučovacího klimatu.

Učitelé středních škol však podle mých zjištění práci s těmito nástroji nepokládají za nejsnadnější, i když ne nejobtížnější.³

Například J. Laškova verze CES-A dotazníku je velmi dostupným a nepříliš náročným prostředkem k poznávání, a v důsledku toho i proměňo-

¹Srv. s dějinami výchovy, školy a pedagogiky.

²Na půdě České pedagogické společnosti se o změně prostředí a klimatu prozatím naposled jednalo na národní konferenci *Profesní růst učitele* v Brně (Šlapanícih) 20. a 21. listopadu 2001.

³Vyplývá to z mé spolupráce s 58 učiteli všeobecných předmětů na 12 středních školách v okresech Blansko, Brno, Brno-venkov, Havlíčkův Brod a Jihlava a s 231 učiteli odborných předmětů na 34 středních školách v okresech Blansko, Brno, Brno-venkov, Bruntál, Břeclav, České Budějovice, Český Krumlov, Havlíčkův Brod, Jeseník, Jihlava, Kroměříž, Přerov, Vsetín a Znojmo. Spolupracoval jsem například s J. Bezděkovou, V. Knotkovou, L. Machálkovou, J. Matejzíkem, P. Pernítkovou, V. Pešovou, P. Pařízkem, I. Vajdíkovou, P. Vejsadou a I. Zemkovou.

vání školního klimatu, zejména třídního a vyučovacího. (Mareš, Lašek, 1990 až 1991) Přesvědčil jsem se o tom při jeho používání už před vydáním Bílé knihy (1998–2000).⁴

Celkem 782 středoškoláků 1. až 4. ročníků (393 mužů a 389 žen) tehdy například konstatovalo, že školní práce (práce ve třídě) je zajímavá pouze na úrovni 29,50 % (muže na úrovni 29,75 % a ženy na úrovni 29,25 %) a že vztahy mezi žáky ve třídě jsou přitom na vysoké úrovni 70,63 % (v případě mužů na úrovni 69,13 % a v případě žen na úrovni 72,13 %).

Příspěvek nezveřejňuji proto, abych interpretoval a diskutoval tyto a čtyři další výsledky svého dílčího šetření. Pojednání směřují jinam. K tomu, že učitelé by měli být více a lépe než doposud vzdělávání v rámci přípravného i dalšího vzdělávání v oblasti pedagogické diagnostiky vůbec. Bez zvládnutí diagnostických, tj. i autodiagnostických postupů totiž nelze úspěšně zvládat ani souběžné postupy motivační, expoziční a fixační v tom směru, jak určuje Bílá kniha, lépe řečeno, jak vyžaduje rozvoj školy v České republice.

I v mém průzkumu se prokázalo, že pedagogická diagnostika a auto-diagnostika činí středoškolskému učiteli velké obtíže a že oprávněně vyžaduje poučení a výcvik k nápravě nežádoucího stavu. Tedy i k úpravě dosavadního prostředí, přetrvávající atmosféry a dlouhodobého klimatu české školy, jakožto úprav jedné ze dvou úvodem zmiňovaných oblastí.

Literatura

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha. 1. vyd. Praha: MŠMT ČR a ÚVI, 2001, s. 41.

MAREŠ, J., LAŠEK, J. Známe sociální klima ve výuce? *VV – nezávislá revue pro výchovu a vzdělání*, 1990–1991, roč. 1, č. 8, s. 173–176.

ŠRÁMEK, R. Vnitřní proměna školy a rozvoj pedagogické diagnostiky. *Pedagogická orientace* 2002, č. 2, s. 114–115. ISSN 1211-4669.

Adresa autora: PaedDr. Rudolf Šrámek, CSc., Ústav humanitních věd PEF MZLU, Zemědělská 1, 613 00 Brno

⁴Za spolupráce 19 středních škol v Brně, Boskovicích, Uherském Brodě, Uherském Hradišti, Starém Městě, Kroměříži, Hranicích na Moravě, Rosicích u Brna a Strážnici (a ve vazbách na výzkumný záměr PEF MZLU v Brně MSM 43110007, 1999–2003). Spolupracovali J. Holan, P. Masařík, L. Niklová aj.